

مرکز مطالعات استراتژیک و منطقوی
د ستراتژیکو او سیمه ییزو څېړنو مرکز

تحليل هفته

شماره: ۶۴ (از ۲ الی ۹ حمل ۱۳۹۳ هـ ش)

این نشریه مجموعه تحلیل رویدادهای مهم سیاسی و اقتصادی هفته وار است که به زبان های پشتو، دری، انگلیسی و عربی، توسط مرکز مطالعات استراتژیک و منطقوی تهیه و نشر می گردد، تا نهادهای سیاست گذار از آن استفاده نمایند.

په دې گڼه کې لاندې مطلبونه لولئ:

۱- پراخېدونکې ناامنی او د پردې تر شا اهداف

- مقدمه ۳
- ټاکنې ۳
- پر لبناني رستورانټ بريد او پېچلې استخباراتي جگړه ۴
- د سولې خبرې اترې ۴
- امنیتي تړون ۵
- د راروانو ټاکنو مشروعیت او د کرکېچ د هواري لاره ۶

۲- موضع گیری رئیس جمهور کرزی در مورد الحاق کریمیا به روسیه

- مقدمه ۷
- تیره‌گی روابط میان افغانستان و امریکا..... ۷
- موضع گیری اخیر ناشی از زیاده‌خواهی امریکا در قبال کرزی ۹

پراخېدونکې ناامنی او د پردې تر شا اهداف

مقدمه

د ۱۳۹۳ لمریز کال له پیل سره سم د هېواد په کچه ناامنیو زور اخیستی او د دولت د وسله والو مخالفینو بریدونه زیات شوي دي. په دغو بریدونو کې د کابل په ګډون د هېواد په بېلابېلو ولایتونو درنې مرګ ژوبلې هم واوښتې.

شنونکي او د نظر خاوندان په دې اند دي، چې د حکومت له خوا په ارګ کې د نورو د نمانځنې جشن جوړول هم، چې ټاکل شوي وه په پغمان کې ونمانځل شي، د همدغو ناامنیو له کبله دي.

د هېواد په کچه ناامنی داسې مهال زیاتېږي، چې د افغانستان د ولسمشرۍ او ولایتي شوراګانو ټاکنو ته د ګوتو په شمېر ورځې پاتې دي او د ناامنیو د لازیاتېدو وړاندوینې هم شته دي؛ خو افغان چارواکي بیا هم په ډاډمنه فضا کې د ټاکنو د ترسره کېدلو ډاډ ورکوي.

د دغو ناامنیو د پراخوالي په تړاو د پردې تر شا موخې، د سیاسي چارو شنونکي غلام جیلاني ځواک د ستراتیژیکو او سیمه ییزو څېړنو مرکز د پوښتنو په ځواب کې څېړلې دي:

په دې وروستیو کې د ټول هېواد په کچه ناامنی ورځ تر بلې مخ پر زیاتېدو دي او د دولت وسله وال مخالفین هم په ټاکنو کې د خلکو د ګډون د مخنیوي لپاره له خپل ټول توان څخه کار اخلي. خو د ناامنیو د وروستیو پېښو څرنگوالي ته په کتلو سره دا پېښې د ډېرو پېچلو اهدافو لپاره وې او څو اړخونه درلودای شي.

ټاکنې

د دغو ناامنیو یوه موخه هم د ټاکنو مسئله ده. د ناامنیو له وروستیو پېښو وروسته پر ټاکنو یو شمېر بهرني څارونکي هم له افغانستانه ووتل. که د دغو ناامنیو ترڅنګ د نوماندانو کمپاینونو ته وکتل شي، چې زرګونه خلک د نوماندانو په غوندو کې

برخه اخلي، داسې ښکاري چې خلک به له هغو سيمو پرته چې په مطلق ډول د دولت د وسله والو مخالفينو تر ولکې لاندې دي، په نورو سيمو کې له ټولو ستونزو سره سره په ټاکنو کې گډون وکړي.

خو دا چې که ټاکنې رڼې هم ترسره شي او خلک گډون هم پکې وکړي؛ مگر د ټاکنو نړيوال څارونکي د ټاکنو پر مهال نه وي، بيا به لوېديځ او هغو داخلي کړيو ته، چې نړيوالو استخباراتو ته کار کوي، يوه پلمه په لاس ورشي او ټاکنې به ناسمې بولي.

دا ښکاره خبره ده چې په ټاکنو کې درغلی خامخا کېدونکې دي او د تېرو تجربو په پام کې نيولو سره ښايي ډېرې پراخې درغلی وشي. خو پر ټاکنو د بهرنيو څارونکو د نشتون مسئله دا زمينه برابروي شي، چې که د ټاکنو پايلې د نړيوالو او د هغوی د داخلي کړيو په خوښه نه وي، نو دا ټاکنې به د کړکېچ په لور بوځي.

پر لبناني رستيورانټ بريد او پېچلې استخباراتي جگړه

د وروستيو نامنيو يو بل ډېر مرموز اړخ هم د يوې سترې استخباراتي جگړې برخه بلل کېدای شي. د دغه اړخ يوه بېلگه هم پر لبناني رستيورانټ بريد او د هغه بريد د نه افشا کېدلو لپاره د بريدونو او وژنو پيل شوې لري ده. په کابل کې پر لبناني هوټل له بريد وروسته د پېښو تسلسل له يو بل سره ډېر عجيب تړاو لري. پر لبناني رستيورانټ له بريد وروسته يو برېتانوي خبريال چې له يوې سويډني راډيو سره يې کار کاوه، کابل ته راغی او غوښتل يې چې د ځينې نورو مسایلو تر څنگ پر لبناني رستيورانټ د بريد په اړه هم څېړنه وکړي؛ خو دغه خبريال يوازې دوې ورځې وروسته په کابل کې ووژل شو. دارنگه وژنه کومه اسانه خبره نه وه او ډېره شونې نه برېښي چې يو څوک دې د دوو ورځو په اوږدو کې د نوموړي خبريال د وژلو لپاره پلان جوړ کړي.

همدارنگه د افغان خبريال سردار احمد په اړه هم ويل کېدل، چې غوښتل يې د لبناني رستيورانټ د پېښې په اړه څېړنه وکړي؛ خو په سرينا هوټل د بريد پر مهال ووژل شول، چې دارنگه پېښې ډېرې پوښتنې راولاړوي. هر څوک چې د لبناني هوټل نوم اخلي، وژل کېږي؛ پوښتنه دا ده چې په دغه لبناني هوټل کې څه خبره وه چې دومره حساسيت يې په اړه موجود دی؟ دا پېښې په بشپړ ډول د مسئلې د ژوروالي څرگندويې دي.

د سولې خبرې اترې

د دغو نامنيو بله موخه هم د افغان حکومت او طالبانو تر منځ د خبرو اترو سبوتاژ کول دي. حامد کرزي څو ورځې مخکې په ډېره ډاډمنه لهجه وويل، چې "سوله راتلونکې ده او موږ له طالب مشرانو سره په اړيکه کې يو." دا ډېره مهمه مسئله ده او ځينې کړی وروستي بريدونه هم په همدغو توافقاتو يا همدغه پرمختگ پورې تړلي بولي.

خو ورځې مخکې د انگلستان سفير هم په يوه مرکه کې په ډېر ډاډ سره دا خبره وکړه، چې د افغانستان حکومت له طالب مشرانو سره اړيکه لري او ترمنځ يې خبرې اترې روانې دي. نوموړي وويل چې د طالبانو رهبري هم اوس دې پايلې ته رسېدلې، چې د جگړې له لارې کوم حل ته نه شي رسېدلی.

د انگلستان د سفير دا خبره مهمه ځکه ده، چې نوموړی کوم غيرمسوول مقام نه دی، د انگلستان سفير دی او داسې څوک نه دی چې يوازې پر خپل شخصي تحليل اکتفا وکړي. د ده خبره خامخا د ډېرو دقيقو استخباراتي معلوماتو پر بنسټ ده او بيا انگلستان هغه هېواد دی، چې ډېر دقيق استخباراتي معلومات لري، په ځانگړي ډول د طالبانو په تړاو په پاکستان کې له آی اس آی سره د هغوی تړاوونه او اړيکې.

نو ځکه په دې خبره باور کېدای شي چې دارنگه اړيکې په رښتيا هم شته دي او په دغو اړيکو کې څه پرمختگونه هم شوي دي او همدارنگه په طالبانو کې هم تر يوه بريده دا فکر رامنځته شوی، چې بايد د سولې خوا ته ولاړ شي. له همدې امله د سيمې له هېوادونو نيولې تر نورې نړۍ پورې ټولې هغه کړۍ، استخباراتي مؤسسې او هغه هېوادونه، چې موخه يې په افغانستان کې د جگړې دوام دی، غواړي چې د دغو هڅو مخه ونيسي او دا هلې ځلې سپوتاژ کړي او په داسې وخت کې د ناامنيو زياتېدل کېدای شي د دغو هڅو د مخنيوي يوه برخه هم وي.

امنيتي تړون

د دې ترڅنگ د دغو ناامنيو يوه موخه هم د امنيتي تړون د نه لاسليک کېدلو موضوع کېدای شي، ترڅو يو ډول فشار پر افغانستان راوړل شي، چې که امنيتي تړون نه لاسليک کېږي، نو دا ډول پېښې به مخ پر زياتېدو وي.

خو په دې کې شک نشته، چې په دغو بريدونو کې به پاکستان هم شامل وي او طالبان به هم پکې شامل وي؛ ځکه د بېلگې په توگه په سرينا هټل چې چا بريد وکړ، بالاخره افغانان دي، يهودو، نصاراوو يا عسويانو نه دی کړی! استخباراتي لوبې تل له داخلي عواملو په گټې اخېستنې سره سرته رسېږي؛ له همدې امله دا بريدونه داخلي عوامل هم لري او دغه راز سي آی اې او نړيوال استخبارات چې په افغانستان کې کوم پروگرام عملي کول غواړي، په هغه کې کېدای شي د آی اس آی مرسته هم موجوده وي.

د راروانو ټاکنو مشروعیت او د کرکېچ د هواري لاره

که نامنی همدا ډول مخ په پراخېدو وي، د راروانو ټاکنو مشروعیت به څومره تر پوښتنې لاندې راولي او تر کومه به د دې شونتیا وي، چې د هېواد په ټولو سیمو کې خلک د رایې اچونې مرکزونو ته ولاړ شي. دا موضوع د سیاسي چارو شنونکي دوکتور مصباح الله عبدالباقي د ستراتیژیکو او سیمه ییزو څېړنو مرکز د پوښتنو په ځواب کې تحلیل کړې ده:

که څه هم د افغانستان حکومت د ټاکنو د امنیت ټینګولو ډاډ ورکوي؛ خو په حقیقت کې د رایې اچونې مرکزونو او له لویه سره ټاکنې له پراخو گواښونو سره مخ دي. اصلاً داسې مهال، چې بېلابېلې ډلې له اوسني نظام سره د نظر اختلاف لري، ټاکنې د ستونزې حل نه شي کېدای. د افغانستان اوسنۍ ستونزه جګړه ده او له جګړې څخه د خلاصېدو لارې چارې باید ولټول شي؛ ترڅو چې د افغانانو تر منځ اختلاف موجود وي، جګړې او وینې توپېدونې به هم روانې وي.

خو جګړه او وسله ستونزه نه شي هوارولی؛ ترڅو چې د افغانانو تر منځ تفاهم رامنځته نه شي، نامنیو ته د پای ټکی اېښودل گران کار دی. هېڅ لوری هم د زور له لارې دا ستونزه نه شي هوارولی؛ بلکې روانو ناخوالو ته باید یوازې او یوازې د بین الافغاني تفاهم او روغې جوړې له لارې د پای ټکی کېښودل شي.

د افغانستان روانه ستونزه به که څه هم بهرني عوامل هم ولري؛ خو یوازې په بهرنیو عواملو پورې تړل د ستونزې له هوارې څخه سترگې پټول دي، داخلي لاملونه یې هم ډېر زیات دي. د ټولو په پام کې نیولو سره باید د ستونزې حل لاره ولټول شي او ټول هغه عوامل وڅېړل شي، چې نامنی یې زیږولې دي.

دا ستونزه به هغه مهال د هوارې په لور ځي، چې لومړی د بین الافغاني تفاهم په پایله کې د افغانانو تر منځ یو عام تفاهم رامنځته شي، بیا یو لنډمهالی حکومت جوړ شي، وروسته په اساسي قانون کې تعدیل راولړ شي او بیا د هماغه اساسي قانون پر بنسټ ټاکنې ترسره شي.

موضع گیری رئیس جمهور کرزی در مورد الحاق کریمیا به روسیه

مقدمه

بعد از تظاهرات و خشونت‌ها در اوکراین، وکتور ینوکوویچ رئیس جمهور این کشور به روسیه فرار کرد و مظاهره کننده‌گان اپوزیسیونی، که حمایت غرب و آمریکا را با خود دارند، به قدرت رسیدند.

بعد از این تحولات، نیروهای روسی شبه جزیره کریمیا در اوکراین را تصرف کردند و در یک نظرخواهی عمومی بتاريخ ۲۵ حوت ۱۳۹۲ خورشیدی، ۹۶ درصد باشندگان کریمیا، خواهان پیوستن به روسیه شدند که این کار با عکس العمل سخت ناتو و آمریکا نیز روبه‌رو گردید.

اما حامد کرزی رئیس جمهور افغانستان از پیوستن کریمیا به روسیه پشتیبانی کرد. آقای کرزی در دیدار با شماری از اعضای کانگریس آمریکا در کابل گفت که افغانستان به اراده و خواست ملتها و فیصله در مورد تعیین سرنوشت مردم کریمیا احترام دارد.

وی افزود که مردم کریمیا تصمیم خود را در فرآیندی که اخیراً در کریمیا برگزار شد، واضح کردند که کریمیا بخشی از خاک روسیه است و افغانستان به آن احترام دارد.

مقامات امریکایی پذیرش رئیس جمهور کرزی، شبه جزیره کریمیا را به حیث خاک روسیه نادر خواندند و بر این موضع گیری حامد کرزی ابراز تأسف کردند.

تیره‌گی روابط میان افغانستان و آمریکا

اینکه افغانستان از متحدین آمریکا و ناتو به شمار می‌رود، چرا موقف یاد شده رییس جمهور، مخالف با موقف متحدینش است؟ و این موقف چه تأثیراتی را از خود به جا می‌گذارد؟ آقای داکتر صالحی متخصص روابط بین الملل در پاسخ پرسش‌های مرکز مطالعات استراتژیک و منطقی، بر تیره شدن روابط آمریکا و افغانستان روشنی انداخته است:

روابط رئیس جمهور افغانستان بعد از انتخابات دوم ریاست جمهوری افغانستان به سردی گرایید و رئیس جمهور اوپاما، به دلیل برداشت وی از وجود فساد گسترده در حکومت آقای کرزی، تلاش ورزید تا از رقیبان آقای کرزی حمایت کند و پس از همان زمان روابط بین دو طرف سردتر شد.

خراب شدن روابط بارک اوباما و حامد کرزی در اوایل به صورت مخفی و پنهان بود، اما از دو سال بدین سو علنی شد. بالخصوص در یک سال اخیر در موضوع امضای قرارداد امنیتی میان افغانستان و ایالات متحده آمریکا روشن شد و بعد از آن رئیس جمهور در هر فرصتی که می‌تواند، بر متحدین غربی خود حمله می‌کند. در بعضی از موارد حضور کشورهای غربی در افغانستان را اشغال نامید و در بعضی از موارد هم آنها حضور استعماری نامید.

اینکه شماری از مردم این اظهارات رئیس جمهور کرزی را مستقل بودن افغانستان در سیاست خارجی خود می‌داند، استقلال به معنای خراب کردن روابط با کشورهای دیگر نیست، بلکه استقلال به این معنا است که یک فرد در روشنایی مصالح و منافع ملی خود تصمیم بگیرد و متأثر از فشار داخلی و خارجی نباشد، در حالی که دولت افغانستان هم در داخل تحت تأثیر نیروهای اجتماعی قرار دارد و در خارج هم در موقعیتی نیست که بتواند با متحدین درازمدت خود حرف‌هایی را مطرح کند که به روابط با آنها صدمه وارد کند. استقلال در مفهوم امروزی نسبی است و استقلال مطلق وجود ندارد، چون در شرایطی کنونی جامعه جهانی تبدیلی به یک دهکده شده و همه با هم وابسته است.

از سوی دیگر، دولت ایالات متحده آمریکا به دنبال آن است که کشورهای زیادی از موضع گیری هایش در سطح جهانی حمایت کند و بالخصوص از دوستان نزدیک خود این انتظار را ندارد تا مواضعی را اتخاذ نمایند که برخلاف همان انتظارات مشترک هر دو طرف باشند. اما مهم این نیست که آمریکا چه انتظار دارد، مهم این است که منافع ملی افغانستان در کجا است، افغانستان در چه موقعیتی است. روابط افغانستان با جهان چگونه باشد تا اینکه بتواند از امکانات جهان برای توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خود استفاده کند.

مسئله کریمیا نیز بیش از اینکه یک مسئله حقوقی باشد یک مسئله سیاسی است و روسیه تلاش دارد که بیش از این نباید در برابر غرب کوتاه آمد و تا یک جایی باید ایستاد شود، اما اینکه رئیس جمهور افغانستان در شرایطی که بسیاری از امکانات سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و امنیتی افغانستان از کشورهای غربی تأمین می‌گردد، در کنار روسیه ایستاد می‌شود، جای سوال دارد. چون افغانستان در شرایط کنونی به همکاری جامعه جهانی در ابعاد مختلف نیازمند است.

در مسئله کریمیا کشورهای زیادی یا سکوت کردند و یا موضع غیر جانبدارانه را اتخاذ نمودند، اما اینکه رئیس جمهور افغانستان یک موضع صد در صد علیه غرب و ایالات متحده آمریکا را اتخاذ نمود، شاید یک حرکت دیپلوماتیک و تأمین کننده منافع افغانستان نباشد.

اما با توجه به اینکه دوره رئیس جمهور افغانستان به پایان رسیده است، تأثیری چندانی نخواهد گذاشت و دولت‌های غربی نیز بیشتر به آن توجه نخواهند کرد، اما به هر حال از نظر روانی ممکن است آمریکا را بیشتر مأیوس کند.

موضع گیری اخیر ناشی از زیاده خواهی امریکا در قبال کرزی

اما عبدالله الهام جمالزی ناظر مسائل سیاسی موضع گیری اخیر رئیس جمهور را حق او می داند و آنرا ناشی از خودخواهی و زیاده خواهی امریکا تلقی می کند. آقای جمالزی عوامل و پیامدهای موضع گیری اخیر حامد کرزی را در پاسخ پرسش های مرکز مطالعات استراتژیک و منطوقی تحلیل کرده است:

به نظر من لازم نیست که افغانستان در سیاست خارجی خود از امریکا و ناتو حمایت کند. اظهارات رییس جمهور حامد کرزی مانند همیشه استفاده از ابزار دیپلماسی عمومی که در دست خود دارد، است. هر چند این اظهارات رییس جمهور نظر رسمی دیپلماسی افغانستان نبود اما پیامی روشنی را به ایالات متحده به همراه داشت. هر چند درگیر شدن در موضوعات مهم مانند کریمیا به نفع افغانستان نیست، اما رئیس جمهور با این موضع گیری خود نشان داد که با آنکه در شرایط کنونی رویارویی با هیچ طرفی از جمله غرب به نفع افغانستان نیست، اما خواستار مستقل بودن در عرصه های مختلف است.

جنگ تبلیغاتی که در چند سال اخیر از سوی مطبوعات غرب علیه رییس جمهور کرزی به راه انداخته شده بود و در کنار آن سیاست های خودخواهانه کاخ سفید علیه رئیس جمهور کرزی باعث شد، تا همچو چرخشی در سیاست رئیس جمهور کرزی به وجود بیاید، با وجودیکه این چرخش یک تاکتیک است.

طوریکه امریکا می خواست به منافع افغانستان صدمه وارد کند و از راه های مختلف رئیس جمهور کرزی را وادار به متابعت از سیاست های خود می کرد؛ کرزی هم با استفاده از فرصت های در دست داشته اش در دیپلماسی عمومی به جواب دادن خواسته های آنان پرداخت. رئیس جمهور در سال های اخیر سکوتی را که در قبال سیاست های امریکا و ناتو اختیار کرده بود، کنار گذاشت که بیشتر از روی ناچاری رییس جمهور بود.

در موضوع کریمیا نیز رئیس جمهور خواست تا نشان دهد که در سیاست خارجی خود مستقل است و حتمی نیست که در هر موضوع تابع نظر غرب و بخصوص امریکا باشد، طوریکه رئیس جمهور خودش نیز گفته است، در آن صورت این روابط شکل اشغال را به خود می گیرد.

اما از نظر دیپلوماسی این موضع گیری رئیس جمهور تنها یک نظر بود و نظر رسمی دیپلوماسی افغانستان نیست. در همین حال حق رئیس جمهور است که در دیپلوماسی عمومی نظر خود را هر طوریکه بخواهد بیان کند، این موضوع گیری رئیس جمهور افغانستان به معنی این نبود که افغانستان کریمیا را، طوریکه روسیه می خواهد، به رسمیت شناخت. رئیس جمهور در سخنان خود از کلماتی مانند احترام به تصمیم ملت ها کار گرفته است و تنها رساندن پیامی به امریکا و غرب است. انگیزه این موضع گیری رساندن پیام به زیاده خواهی و خودخواهی غرب در قبال افغانستان بوده و نشان داد که افغانستان می خواهد استقلالیت خویش را داشته باشد و سیاست های دیگران بر این کشور تحمیل نشوند، چیزی که در سال های گذشته در سیاست امریکا مشاهده می شد.

این موضع گیری رئیس جمهور تأثیر خاصی را نیز به دنبال نخواهد داشت، چون این یک ابراز نظر تبلیغاتی بوده و هدف آن پیام دادن به غرب و ادامه سیاستی است که رئیس جمهور در سال های اخیر علیه امریکا اتخاذ کرده، است. اگر تأثیری نیز بجا می گذارد، شاید تأثیر خوبی برای سیاست های آقای کرزی باشد.

حامد کرزی از یک سو نشان داد که برای مستقل بودن خود در سیاست خارجی تلاش می ورزد و از سویی هم تلاشی بود برای ادامه دادن تأثیرگذاری در بگومگوهای اخیر میان خودش و امریکا.

امریکا می خواهد که افغانستان در سیاست خارجی خود از امریکا و ناتو حمایت کند، اما هیچ کشور، هیچ حکومت و هیچ دولتی نمی خواهد تابع یک طرف خاص در سیاست های خود، به ویژه در سیاست خارجی خود باشد، افغانستان هم از روی مجبوریت خواستار امریکا، ناتو و جامعه جهانی برای غلبه بر مشکلات خود شده بود؛ اما چون امریکا و غرب در این حمایت و کمک ها اهداف خود را نیز دنبال می کند، امر طبیعی است که گاه گاه تلاش تحمیل کردن سیاست های خود بر افغانستان را نیز دارد و در مقابل رئیس جمهور کرزی از ابتدا این تلاش را داشته است تا مستقل بودن خود را در اعمال خود ثابت نماید و این تلاش را در سال های اخیر شدت بخشیده و خواسته است تا امریکا را وادار به گوش فرادادن حرف های افغانستان نماید. پایان